

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“,
Шумско газдинство „Београд“
Телефони: 011/3611-083; 3611-618; факс.: 011/3611-887;
Кнеза Милоша 55, Београд;
Број:
Датум:

ПРЕДЛОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА
СПОМЕНИКОМ ПРИРОДЕ „ШУМА КОШУТЊАК“
за период 2025 - 2034. године

Садржај

УВОД.....	3
1. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	7
2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
3. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОРЕ УГРОЖАВАЊА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЂЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊА ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	29
9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА У СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
11. СТУДИЈСКА (ИСТРАЖИВАЧКА), ПРОГРАМСКА, ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОЧУВАЊУ, УНАПРЕЂЕЊУ И ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	38
12. САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ НА ПОДРУЧЈУ СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
13. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕДПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2
15. ЛИТЕРАТУРА.....	2
16. КАРТА СП „ШУМА КОШУТЊАК“.....	2

УВОД

Привремени орган града Београда, на седници одржаној 11. априла 2014. године, на основу члана 41а став 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 – исправка), члана 86. став 4. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС”, број 129/07), члана 12. Закона о главном граду („Службени гласник РС”, број 129/07), члана 31. Статута града Београда („Службени лист града Београда”, бр. 39/08, 6/10 и 23/13) и члана 12. став 4. Пословника Привременог органа града Београда („Службени лист града Београда”, број 52/13), донео је **Решење о проглашењу заштићеног подручја „Шума Кошутњак“** (број решења 501-2419/14-С-20).

Природно добро „Шума Кошутњак” проглашава се заштићеним због значајних просторних функција и биоеколошких вредности комплекса под шумском вегетацијом и ради очувања станишта разноврсне фауне сисара, птица, инсеката, гмизаваца и водоземаца, као и објеката геолошког наслеђа који имају карактер природних реткости и велики значај за проучавање геолошке историје Београда.

Заштићено подручје сврстава се у III категорију, као заштићено подручје локалног значаја, односно подручје значајно за град Београд.

На заштићеном подручју установљавају се два режима заштите и то:

- 1) режим заштите II степена на делу заштићеног подручја који обухвата шуме храста лужњака и граба код Хајдучке чесме, у површини од 3,48 ha (1,31%);
- 2) режим заштите III степена на преосталом делу заштићеног подручја, у површини од 261 ha 77 ar 98 m² (98,69%).

Изузетно од предходно поменутог за све биљне и животињске врсте које су заштићене као природне реткости и њихова станишта, важи режим првог степена заштите без обзира у ком делу заштићеног подручја се налазе.

Споменик природе „Шума Кошутњак“ по административно - политичкој подели, налази се на територији градских општина Чукарица и Раковица.

Споменик природе „Шума Кошутњак“ налази се у оквиру просторно културно-историјске целине Топчидер, које је проглашено као културно добро од изузетног значаја (Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја, „Службени гласник СРС“, бр. 47/87 од 5.12.1987. године).

Споменик природе „Шума Кошутњак“ је сврстана у ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНА ПОДРУЧЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ националне еколошке мреже (Уредба о еколошкој мрежи „Службени гласник РС“, бр. 102/2010).

Шума је уоквирена градским целинама: на западу Бановим Брдом, на југу Раковицом, на југоистоку Миљаковцем. Шума се на северу граничи са Спомеником природе „Арборетум Шумарског факултета“, комплексом Хиподрома и комплексом Ковнице новца. На истоку шума је ограничена железничким коридором. Посредно суседни на истоку су Дворски комплекс и комплекс Гарде. На североисточној страни са друге стране железничке пруге налази се Топчидерски парк.

Укупна површина Споменика природе „Шума Кошутњак“ износи 265 ha 25 a 98 m² у државној својини.

Површина СП „Шума Кошутњак“ по режимима заштите:

Редни број	Режим заштите	Површина
1.	II степен	3,48 ha
2.	III степен	261,7798 ha
Свега		265,2598 ha

Заштићено подручје поверава се на управљање Јавном предузећу „Србијашуме”, Шумско газдинство „Београд” (у даљем тексту: управљач) који испуњава законом прописане услове у погледу стручне, кадровске и организационе оспособљености за обављање послова заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја.

Правни основ за израду Плана управљања СП „Шума Кошутњак“ за период од 2025-2034. године је члан 68. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18- др. закон и 71/2021) и члан 11. Решења о проглашењу заштићеног подручја „Шума Кошутњак“ („Службени лист града Београда“, број 34 од 11.04.2014.).

План управљања Спомеником природе „Шума Кошутњак“ за период 2025-2034. године представља други десетогодишњи плански документ

Садржај плана управљања дефинисан је у члану 53. Закона о заштити природе. Према Закону о заштити природе план управљања заштићеним подручјем је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја; смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Мишљење на План управљања даје Завод за заштиту природе Србије, а сагласност даје Секретаријат за заштиту животне средине Града Београда.

План управљања се остварује кроз годишње програме управљања, којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, организациони и материјално-финансијски услови њиховог извршења.

План је урађен у складу са:

- Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18.- др. закон и 71/2021);
- Решење о проглашењу заштићеног подручја „Шума Кошутњак“ ("Службени лист града Београда", број 34/ од 11.04.2014.)
- Законом о шумама („Службени гласник РС“, број 30/10, 93/12 и 89/15 и 95/18.- др. закон);
- Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/04, 36/09, 36/09.- др.закон, 72/09, 43/11, 14/16, 76/18 и 95/18.- др. закон);
- Законом о дивљачи и ловству („Службени гласник РС“, број 18/10 и 95/18. – др. закон);

- Законом о заштити од пожара („Службени гласник РС“, број 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18 –др. закон);
- Законом о водама („Службени гласник Републике Србије“, број 30/10, 93/12 и 101/16);
- Студијом заштите СП „Шума Кошутњак“ (Завод за заштиту природе, 2012);
- Решење о условима заштите природе за израду Плана управљања СП „Шума Кошутњак“ за период 2025-2034. године (Завод за заштиту природе Србије, акт бр. 023/439/2 од 21.02.2024. године);
- Основом газдовања шумама за Газдинску јединицу „Кошутњак“ (2017-2026. године);
- Водним условима за израду Плана управљања Спомеником природе „Шума Кошутњак“ за период 2025-2034. године (*акт Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичке дирекције за воде број _____*);
- Водопривредном основом Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 11/02);
- Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник Републике Србије“, број 3/17);
- Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, БР.102/2010).

**1. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И
СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНИХ
РЕСУРСА СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Шума Кошутњак се налази на падини изнад леве обале Топчидерске реке. Рељеф представља широку зараван на коју се настављају падине испресецане развијеним долинама. Нагиби терена су веома велики и достижу и преко 70%. Изражене су стрме падине и увале. Када се посматра шума у целини (шири обухват Споменика природе), највиша тачка налази се код водоторња и износи 216,9 m н.в., а најнижа се налази на почетку Пожешке улице и износи 75 m н.в.

На овом простору је флора највећим процентом слична флори брдско-планинског региона источног дела северозападне Србије и Шумадије. Међутим, флористичка анализа је показала да је удео алохтоних, инвазивних и рудералних врста знатно већи на простору Кошутњака него у односу на наведене територије у Србији обухваћене овом провинцијом.

Теренским радом и прикупљањем података из литературе везаних за овај простор, дошло се до броја од 521 биљне врсте. С обзиром да у Србији расте 3730 врста, овај број говори о високом флористичком диверзитету Кошутњака што додатно иде у прилог чињеници да је на трећем месту по бројности биљних врста на територији Београда када су у питању слични зелени комплекси (на Авали има приближно 650 врста, а на Космају расте скоро 600).

У овако богатом диверзитету флоре, евидентно је и присуство заштићених врста. Наиме, према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 05/2010, 47/2011) којим је забрањено и кажњиво или пак Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре („Службени гласник РС“, бр. 31/05, 45/05, 22/07, 38/08, 9/10 и 69/11) регулисано сакупљање и брање биљака у природи, под заштитом државе на подручју Кошутњака се налазе укупно 48 врста. Међу њима, 10 врста су строго заштићене (врсте се сматрају изузетно ретким и угроженим у Србији те је строго забрањено уништавати и угрожавати како врсте тако и њихова станишта) док осталих 38 таксона спада у заштићене врсте (могу се користити под условима и на начин прописан Законом о заштити природе на основу дозволе Министарства).

Од 38 врста, 25 се налази на Уредби о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне којом се контролише сакупљање (сакупљање се обавља тек након добијања дозволе Министарства, а контрола сакупљања, коришћења и промета поверени су Заводу за заштиту природе Србије).

Преосталих тринаест заштићених врста није могуће сакупљати у комерцијалне сврхе пошто се ради о врстама које су угрожене на територији Србије али не у мери да им прети опасност да нестану или постану критично угрожене (рањиве, ендемичне, реликтне или међународно значајне биљне врсте). Неке од биљних врста са овог подручја имају и међународни значај.

Проучавањем вегетације Кошутњака до сада је евидентирано шест аутохтоних врста храстова: цер (*Quercus cerris*), крупнолисни медунац (*Quercus virgiliana*), медунац (*Quercus pubescens*), китњак (*Quercus petraea*), лужњак (*Quercus robur*), сладун (*Quercus farnetto*). Мезофилни граб (*Carpinus betulus*), бела липа (*Tilia argentea*) и ксеротерман црни јасен (*Fraxinus ornus*), чине да мезофилне, ксеромезофилне и ксеротермне храстове шуме Кошутњака данас у вегетацијско-типолошком смислу припадају следећим типовима шума и то: шума различитих

храстова са црним јасеном (*Orno – Polyquercetum*), шума цера и крупнолисног медунца (*Quercetum cerris–virgilianae*), шума медунца и крупнолисног медунца (*Orno-Quercetum pubescentis – virgilianae*), шума граба и различитих храстова (*Carpino–Polyquercetum*), шума лужњака, граба и цера (*Carpinion–Quercetum robori – cerris*), шума китњака, граба и цера (*Carpino–Quercetum–petraeae – cerris*), шума црног јасена са китњаком (*Quercetum montanum ornetosum*), шума китњака и цера (*Quercetum petraeae – cerris*).

На простору у оквиру дефинисаних граница заштићеног природног добра до сада су у формално правном смислу, доношењем одговарајућих решења по основу Закона о заштити природе („Службени гласник СРС“, бр. 50/74 и 41/81) и Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 66/91) заштићени следећи простори посебних природних вредности:

- Природни резерват „Шума храста лужњака и граба код Хајдучке чесме у Кошутњаку“ - Према Решењу СО Чукарица из 1981. године („Службени лист града Београда“, бр. 10/81), „Шума храста лужњака и граба код Хајдучке чесме у Кошутњаку“ заштићена је као природни резерват.
- Шума сребрне липе у Кошутњаку - Решењем бр. 06-61/83 од 28.02.1983. године СО Чукарица стављена је под заштиту шума сребрне липе која се налази у 1. одељењу ГЈ „Кошутњак“.

Данас простор Природног резервата „Шума храста лужњака и граба код Хајдучке чесме у Кошутњаку“ обухвата одељење 13, одсек с у ГЈ „Кошутњак“, којим газдује ЈП „Србијашуме“, односно ШГ „Београд“, из Београда. Укупна заштићена површина износи 3,48 ха. Под специфичним микроклиматским и едафским условима, на надморској висини од 130-165 m формирала се шума лужњака, граба и цера са липом (*Carpino-Quercetum roboris tilietosum*).

Шума лужњака, граба и цера са липом (*Carpino-Quercetum roboris tilietosum*) је природна очувана састојина, мешовита по пореклу, приближно једнодобна и потпуног склопа (0.7). Састојина је стара 60 година. У спрату дрвећа најчешће врсте су крупнолисна липа (*Tilia platyphyllos*), ситнолисна липа (*Tilia cordata*), граб (*Carpinus betulus*), црни јасен (*Fraxinus ornus*). У спрату приземне вегетације која је средње густа, најчешће се налази *Galium palustre*-бели примак и *Pimpinella saxifraga*-бедринац. Закоровљеност је слаба, а жбуње је ретко. У резервату постоје појединачна стабла храста лужњака велике старости и димензија. Учешће лужњака у смеси је веома мало. Поједина стабла су лошег здравственог стања, са сувим гранама и процесом труљења.

Здравствено стање ове састојине је добро. Нема појава ентомолошких и фитопатолошких обољења. Због положаја, у непосредној близини популарног излетишта „Хајдучка чесма“, постоји стална потенцијална угроженост од човека.

Ради заштите природних вредности постојећег Резервата прописује се режим заштите II степена.

Према постојећим литературним подацима прилога на овом простору забележено је 26 врста вилинских коњица, 48 врста правокрилаца и 153 врсте тврдокрилаца што представља значајан диверзитет у оквиру ове просторне целине.

Тринаест врста инсеката заштићено је Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива док се пет врста налази на светској Црвеној листи.

Од посебног значаја за овај простор је и сама река Топчидерка са својом околином. Иако добрим делом загађена ова река представља изузетно значајни центар када је репродукција водоземаца у питању.

На простору Кошутњака (и Топчидера) забележено је укупно 15 врста водоземаца и гмизаваца. Са изузетком врсте *Lacerta viridis* и *Podarcis muralis*, сви остали водоземци и гмизавци налазе се на прилозима Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

Најочуваније шуме на Кошутњаку се налазе на његовим западним стаништима. Ово су уједно и највреднији делови са аспекта орнитофауне. У овим деловима присутна је фауна птица која је по саставу најближа исходној фауни листопадних шума уз чињеницу да данас изостају неке врсте које су се пре гнездиле на овом подручју. Значај овог подручја се не огледа у присуству ретких и угрожених врста, већ у чињеници да у градском ткиву имамо станишта која су по саставу орнитофауне врло блиска исходним, природним листопадним шумама. Већина врста птица које су присутне на Кошутњаку су строго заштићене Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

По наређењу књаза Милоша Обреновића, још 1833. године је ограђено подручје данашњег Кошутњака, и по тадашњим подацима у оградџи је било европског јелена (*Cervus elaphus*), срне (*C. capreolus*) и дивље свиње (*Sus scrofa*). Данас потенцијалну фауну сисара чини око двадесет врста. За још неколико врста постоје налази у околини (Макиш, Ресник, Железник, Раковица нпр.), и то на сличним типовима станишта, па се реално може претпоставити да настајују и истраживано подручје. Овом броју треба додати још и 14 врста слепих мишева који настајују територију града Београда и околину, а подручје Кошутњака може имати улогу у неким фазама њиховог животног циклуса и дневно-ноћних активности (станиште, склониште, ловна територија и сл.) Укупно 10 врста се налази на прелиминарном списку врста за Црвену листу кичмењака Србије (плус 13 врста слепих мишева). Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива у категорију „строго заштићена дивља врста“ сврстане су две врсте сисара Кошутњака (и све присутне врсте слепих мишева). У категорију „заштићена дивља врста“, сврстано је њих девет. Најбројније компоненте сисарског насеља чине тзв. ситни сисари - глодари и бубоједи.

„Шума Кошутњак“ представља предеони елемент у структури урбаног предела. У односу на централну, густо изграђену градску зону, шири просторни обухват шуме Кошутњак са околином представља визуелни и еколошки контраст околном изграђеном простору.

Посебну природну вредност као последицу надморске висине, диспозиције терена и природних и грађених елемената представљају визуре са Кошутњака (најистакнутије визурне тачке су позиције код ресторана „Рубин“ и клуба „Александар“).

Поред позитивног биоколошког аспекта и природних карактеристика, вредност овог предела огледа се и у постојећем културно-историјском наслеђу, и у том смислу локација је значајна за едукацију и туристичку понуду Београда.

Назив за шуму Кошутњак потиче из XIX века, јер је првобитно представљао ловиште (42 јелена и 80 кошута) у време формирања комплекса Топчидерске резиденције кнеза Милоша. После смене династија, те доласка Карађорђевића на власт, 1903. године срушена је дрвена ограда око Кошутњака што је довело до тога да је за само неколико година дивљач истребљена.

Значајни објекти са аспекта заштите културних добара

Хајдучка чесма

Најпознатија чесма у Кошутњаку и данас веома посећена јер је и од ранијих времена позната по доброј води. У прошлости је везана за ђурђевданске уранке и првомајске прославе. Извор је уређен као чесма највероватније у доба кнеза Милоша и кнеза Михаила, у време када је Кошутњак постао дворско ловиште.

Чесма кнеза Милоша

Чесма је подигнута 1859. године, а дао је да се сазида кнез Милош у част свог повратка на српски престо. Већ дуго је без воде.

Ловачка кућа кнеза Михаила

У подножју Кошутњака кнез Михаило је 60-их година XIX века подигао ловачку кућу. Кућа је данас приватно власништво, са делимично промењеним изгледом у њој је тренутно дечији вртић.

Шумарева кућа

Уз резерват дивљачи у Кошутњаку, половином XIX века је изграђена шумарева кућа. Године 1891. почела је са радом у овој кући Прва окружна шумска управа Србије.

Место погибије кнеза Михаила Обреновића

На дан 29. маја 1868. године у поподневној шетњи, убијен је из заседе српски кнез Михаило М. Обреновић. Данас се на зиданом платоу од камених квадера и гранитних стубова, оивиченом оградом од кованог гвожђа – у виду верига (постављена ту 1912. године), налази гвоздена ограда која означава место погибије.

Летњиковац за слабуњаву децу

Овакав летњиковац био је део друштвеног програма о збрињавању слабуњаве и сиромашне деце у краљевини Србији.

Спомен обележје облика бронзаног цвета

Налази се у близини ресторана „Кошута“ и подигнуто је 1970. године на месту крвавог обрачуна жандармерије са београдским студентима и омладином 8. септембра 1940. године.

Од седам кључних природних ресурса Србије за простор Шуме Кошутњак најзначајнији су: шумски ресурси, бидиверзитет, геодиверзитет и предеони диверзитет.

**2. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Простор Шуме Кошутњак се истиче јединственим природним и културно-историјским вредностима одржаним као целина у Београду. Очувани комплекси под шумском вегетацијом, значајни по разноврсности природних елемената, представљају важну тачку система зеленила града и као такви имају битну улогу регулатора климе и резервоара чистог ваздуха.

У оквиру дефинисане границе и непосредно уз дефинисану границу и у широј околини подручја, налазе се различити садржаји и одвијају се различите активности које имају мање или више угрожавајући утицај за простор Споменика природе „Шума Кошутњак“.

Извори загађења ваздуха на подручју Кошутњака и широј околини типични су за урбане средине:

- саобраћај,
- котларнице и индивидуална ложишта,
- грађевинске делатности,
- привредни објекти,
- неодговарајући степен јавне хигијене.

Подручје Кошутњака налази се у широј „Б“ зони заштите изворишта водоснабдевања београдског водовода и под сталним је надзором Градског завода за јавно здравље. Редовна контрола хигијенске исправности изворске воде са јавних чесама спроводи се у складу са Програмом контроле квалитета на годишњем нивоу кроз основне и периодичне анализе. Најчешћи разлог физичко-хемијске неисправности воде је повећање електропроводљивости и концентрација нитрата и хлорида, док је ређи узрок неисправности регистровано повећање мутноће.

Вишенаменски карактер земљишта у оквиру и у ближој околини граница заштићеног природног добра, условљава његово евентуално загађење и деградацију и одређује му квалитет и стање. С озиром на учесталост, најинтензивнији утицај на деградацију земљишта у оквиру граница заштите, имају саобраћај и дивље депоније комуналног отпада.

С аспекта дивљег одлагања отпада, Кошутњак је посебно угрожено подручје. Дивље депоније стварају се углавном уз путеве, али неодговорност појединаца даје лошу слику и на излетиштима после викенда и празника као и на обалама Топчидерске реке па и у њеном кориту.

Кошутњак спада у буком прилично оптерећена подручја. Резултати добијени мерењем указују на вишегодишње прекорачење дозвољених нивоа буке предвиђених за ове зоне, што наводи на закључак да је парковска целина, обзиром на строжије стандарде, још драстичније угрожено подручје. Доминантни извори буке искључиво су везани за околину прометних саобраћајница, трамвајске пруге и железничку пругу Београд-Ниш.

Један од изражених угрожавајућих фактора је тежња за узурпацијом земљишта и изградњом на рачун шуме. У самом Кошутњаку или по ободу шумског комплекса више је објеката који су у изградњи или узурпирају простор у својој непосредној околини – Ресторан „9“, неки од објеката у Пионирском граду, поједини стамбени објекти у зони границе са насељем Раковица - који су пример директног угрожавања заштићеног природног добра.

**3. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И
ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОРЕ
УГРОЖАВАЊА СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Фактори угрожавања СП „Шума Кошутњак“ могу бити антропогеног или природног порекла. Корисници и власници природних и створених вредности на подручју СП „Шума Кошутњак“, као и посетиоци могу бити фактор угрожавања ако својим деловањем не поштују прописане режиме заштите, мере забране и коришћења. Такође и природни фактори могу знатно угрозити природне вредности уколико се јављају у великом обиму.

Активности, делатности и процеси који могу представљати потенцијалне факторе угрожавања природних вредности СП „Шума Кошутњак“:

- **Комунални отпад.** СП „Шума Кошутњак“ свакодневно привлачи излетнике који за собом оставе не малу количину отпада. И поред постављених корпи за смеће, несавесни посетиоци и пролазници загађују околину бацајући отпад свуда сем на места која су за то одређена. Овај отпад редовно сакупљају запослени у ШГ „Београд“, а камиони ЈКП „Градска чистоћа“ одвозе на званичну градску депонију. Локално становништво одлаже отпад на привремена сметилишта, врло често у шумама, поред путних праваца, што представља опасност по здравље људи и животну средину.
- **Неовлашћена сеча шума** (шумска крађа). Бесправна сеча је могући фактор угрожавања, али је радом чуварске службе, која је 24 часа присутна на терену, сведена на веома ретке, појединачне случајеве.
- **Шумски пожари** (природног или антропогеног порекла). Опасност од пожара прети од излетника, нарочито услед роштиљања за време првомајских празника. Управљач ће настојати, као и до сад, да адекватним предавањима едукује пре свега школску децу и локално становништво о опасностима шумских пожара и њиховим последицама, да спроводи противпожарна дежурства, да редовно одржава противпожарне пруге, уређује места за ложење, односно гради ложишта.
- **Активности излетника** попут: кретања моторних возила дуж пута, улазак моторним возилом на зелену површину, сакупљање и уништавање заштићених биљних врста, узнемиравање, хватање и убијање заштићених животињских врста, бацање отпадака, уништавање дрвеног мобилијара и рустик опреме. Стално опремање, усавршавање и повећање броја чувара преставља једини начин да се овакве активности смање на минимум. Пси луталице, с обзиром на близину града и насеља, представља не мали проблем који ће се у сарадњи са Ветеринарском станицом Београд решити. Угрожени су излетници, радници ШГ „Београд“, као и животиње.
- **Загађивачи ваздуха.** На квалитет животне средине, односно квалитет ваздуха значајан утицај имају емисије основних и специфичних загађујућих материја од моторних возила, као и бука од саобраћајница. Саобраћајна инфраструктура, има свакако великог утицаја на загађивање ваздуха и стварање буке преко дозвољених граничних вредности. Проблем загађења од моторних возила је глобални проблем. Да би се овај проблем донекле умањено потребно је реализовати радове на шумљавању која су планирана Основом газдовања за ГЈ „Кошутњак“.
- **Природне непогоде.** Бројност штетних инсеката (губара и мразовца) на терену се редовно контролише. Сушење шума услед климатских промена,

снеголоми, снегоизвале, ветроломи и ветроизвале су појаве на које човек нема пресудног утицаја тако да једино што управљач може да учини је да сваку такву непогоду у што краћем времену санира ако је угрожена безбедност људи и имовине.

Ризици угрожавања СП „Шума Кошутњак“:

- непоступање у складу (или не доношење) са просторно планском документацијом, шумском основом, планским документима и другим пројектима и програмима донетим у складу са законским прописима;
- непоступање у складу са одредбама Закона о заштити природе и Закона о шумама;
- непоступање у складу са одредбама Решења о проглашењу заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“;
- непоступање у складу са одредбама Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби СП „Шума Кошутњак“.

**4. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ,
ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ
РАЗВОЈА СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја СП „Шума Кошутњак“ су:

- заштита природе и природних вредности;
- заштита животне средине;
- заштита културних добара;
- развој шумарства;
- развој туризма;
- заштита водног земљишта.

1. Заштита природе и природних вредности оствариће се кроз :

- очување (одржање) разноврсности дивље флоре и фауне и њено повећање реинтродукцијом несталих аутохтоних врста животиња и биљака;
- очување станишта, јачање (бројчано снажење) и просторно ширење популација ретких, угрожених и критично угрожених биљних и животињских врста;
- одржање екосистемске разноврсности и заштиту природних екосистема од инвазивних врста биљака и животиња, као и од других врста, сорти и раса које уносе непожељне промене у природни екосистем;
- умерено повећање површине под шумом, очување и унапређење разноврсности и аутохтоности дендролошког састава, побољшање структуре шумских састојина и превођење изданаčkih шума у више узгојне облике; превентивну заштиту шума од различитих угрожавајућих фактора, а посебно од пожара;
- проактивну заштиту земљишта од водне ерозије, загађивања и других деградационих процеса, заштиту вода од загађивања и неповољних промена хидролошких режима, заштиту ваздуха од загађивања, заштиту од прекомерне буке и других неповољних утицаја на природу и људе;
- конзервацију делова подручја у затеченом стању ради заштите интегритета и спонтаног функционисања њиховог укупног природног комплекса, за научне, образовне и културне сврхе;
- очување, приказивање и одрживо коришћење места, природних објеката и појава који својим геолошким, геоморфолошким, хидрографским или другим обележјима представљају истакнуте, ретке и привлачне вредности геонаслеђа;
- очување разноврсности, живописности и лепоте предела, унапређење његовог квалитета и уређености у зонама и коридорима становања, саобраћаја, привредних активности и рекреације и спровођење санације и рекултивације деградираних површина;
- дефинисање ограничења у погледу организације ловних подручја;
- омогућавање доступности људима пејзажних, биолошких и других вредности и природних ресурса подручја за одрживо коришћење у оквиру туризма, рекреације и комплементарних активности, науке, образовања, спорта и друго;

- интегрисање презентације природних вредности у туристичку понуду путем заједничких програма, планова, и пројеката уз издвајање дела туристичког профита за потребе заштите природе која представља туристички мотив.

2. Заштита животне средине оствариће се кроз:

- очување, унапређење и заштиту квалитета животне средине;
- рационално коришћење природних ресурса;
- очување, унапређење и заштиту амбијенталних, естетских и туристичко-рекреативних потенцијала подручја;
- развој интегралног информационог система о стању природе и животне средине;
- популаризацију заштите природе и животне средине и развијање еколошке свести у јавности, код локалног становништва и посетилаца/туриста;
- подршку програмима еколошког васпитања и образовања деце и омладине;
- израду просторних и урбанистичких планова којима ће се утврдити планска решења, режими и услови коришћења, организације и уређења простора;
- мелиорацију деградираних шума.

3. Заштита културних добара оствариће се кроз:

- формирање јединствене информационе основе о културном наслеђу на подручју СП “Шума Кошутњак”;
- обезбеђивање потребних техничких, материјалних, организационих и других услова за заштиту и ревитализацију, истраживање и презентацију локалитета културних добара;
- презентацију културних добара на подручју СП “Шума Кошутњак”;
- сталну едукација и информисање јавности, посетилаца и локалног становништва о вредностима културне баштине.

4. Развој шумарства оствариће се кроз:

- заштиту, очување биодиверзитета и унапређење функција шумских екосистема;
- унапређење стања шума и шумске инфраструктуре;
- газдовање шумским површинама кроз очување и унапређење система и мера одрживог газдовања;
- превентивну заштиту шума од различитих угрожавајућих фактора, а посебно од пожара;
- обезбеђивање услова и могућности за коришћење и развој шумарства у оквиру научноистраживачке, образовно-васпитне, спортско-рекреативне, као и друге делатности;
- институционално опремање и организовање за потребе мониторинга и истраживања шума;
- израду планова газдовања шумама.

5. Развој туризма оствариће се кроз:

- развој туризма у функцији заштите, ревитализације и презентације природних и културних добара СП „Шума Кошутњак“;
- организовање водичке службе;
- више праваца и то: излетнички, манифестациони, спортско - рекреативни, екотуризам;
- едукацију и информисање локланог становништва, посетилаца и шире јавости о вредностима СП „Шума Кошутњак“ и туристичко-рекреативним потенцијалима.

6. Активности на водном земљишту:

- реализовати у складу са прописаним забранама, ограничењима права и обавезама за кориснике водног земљишта, уз услов да се приликом спровођења активности не погоршава водни режим, не утиче на стабилност и функционалност водних објеката, не ремети прелаз великих вода и омогућава спровођење одбране од поплава.

**5. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА
ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА
ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И
ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја СП „Шума Кошутњак“ су:

- заштита природе и природних вредности;
- заштита животне средине;
- заштита културних добара;
- развој шумарства;
- развој туризма;
- заштита водног земљишта.

За остварење свих дугорочних циљева морају се створити претпоставке и обезбедити услови што подразумева:

- доношење планске и програмске документације- у складу са Решењем о проглашењу заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“, управљач доноси неопходна управљачка документа (план управљања, годишње програме, извештаје, правилнике и сл.);
- организационо, кадровско и техничко опремање управљача (технолошки услов, који подразумевају опремљеност управљача кадровима, пословним простором, другим објектима и средствима рада, опремљеност заштићеног подручја комуналном и саобраћајном инфраструктуром и уређеним местима и објектима за рекреацију и боравак посетилаца. Овај услов је највећим делом испуњен у претходном периоду и у будућности ће се радити на унапређењу постојећег стања.);
- међусобно разумевање и сарадња свих институција – корисника СП „Шума Кошутњак“;
- учешће и подршка локалне самоуправе у реализацији циљева (политички услов, који значи брзо и ефикасно решавање по питањима и предметима који се односе на активности управљача и других заинтересованих правних и физичких лица на заштићеном подручју од стране надлежних органа и институција на државном и локалном нивоу, санкционисање непримерених и непрописних радњи и подршку процесима и поступцима усаглашавања јавног/општег, локалног и појединачног интереса у корист интереса очувања природе и животне средине. Овај услов је делимично испуњен.);
- учешће и подршка локалног становништва у реализацији циљева (социјални услов, који подразумева еколошки свесно и одговорно локално становништво, са прихватљивим стандардом и перспективом живота на заштићеном подручју. Овај услов је делимично испуњен.);
- учешће и подршка научних и истраживачких институција у остварењу дефинисаних циљева;
- обезбеђење финансијских средстава и законских инструмената (економски услов), који подразумева трајно и стабилно финансирање Плана управљања на основу Закона о заштити природе и Решења о проглашењу заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“. Овај услов је највећим делом испуњен, јер се обезбеђење неопходних финансијских средстава за сада највећим делом врши из буџета града Београда и делатности управљача (делатност шумарства), а једним делом и од накнада за коришћење заштићеног подручја у складу са Одлуком о накнадама за коришћење заштићеног подручја („Службени гласник РС број 38 од 16. априла 2021. године).

**6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА
ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И
УНАПРЕЂЕЊА ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ
ВРЕДНОСТИ СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Приоритетне активности које се планирају Планом управљања су заштита природних и културних вредности и животне средине, односно:

- чување, обележавање, уређење и одржавање СП „Шума Кошутњак“,
- заштита флоре и фауне,
- заштита споменика културе,
- заштита предела,
- заштита животне средине.

Чување и надзор СП „Шума Кошутњак“

Основни и трајни задатак управљача је чување СП „Шума Кошутњак“ и спровођење прописаних режима заштите утврђених актом о заштити, односно предузимање мера и извршење послова на обезбеђењу унутрашњег реда (чување, контрола посетилаца и корисника и пружање помоћи, савета и услуга, одржавање чистоће и уредности и др.) и обележавању заштићеног подручја. За обављање ових послова управљач је организовао чуварску службу у складу са Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби. Такође за чуварску службу, поред сталне едукације и обуке, спроводиће се и мере опремања (униформе, службена возила, оружје, ручна опрема и средства за рад и др.) у циљу ефикасног спровођења мера заштите, развоја, одрживог коришћења и презентације СП „Шума Кошутњак“.

Обележавање и одржавање граница

Јавно предузеће „Србијашуме“ као управљач у обављању активности и задатака заштите и развоја СП „Шума Кошутњак“ дужно је, између осталог, да обележи заштићено подручје, границе површина на којима су утврђени режими заштите II и III степена, што је и урађено по доношењу Решења о проглашењу заштићеног подручја, а у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/1992). У будућности управљач је дужан да по потреби обнавља границе и мења оштећене ознаке.

Израда неопходне планске и друге документације

Управљач има обавезу доношења Плана управљања за период од 10 година, Извештаја о остваривању плана управљања, Годишњег програма управљања и Извештаја о остваривању годишњег Програма управљања. Сагласност на ова акта даје Град Београд- Секретаријат за заштиту животне средине и обавеза доношења регулисана је Законом о заштити природе и Решењем о проглашењу заштићеног подручја СП “Шума Кошутњак”. Управљач је истовремено и корисник шума и има обавезу доношења основа и програма газдовања шумама.

Уређење и одржавање СП “Шума Кошутњак”

За уређење и одржавање СП “Шума Кошутњак”, управљач ће у оквиру годишњих Програма планирати активности на пословима одржавања излетничких површина и чистоће, као и постављање новог и замена старог мобилијара. Уређење СП “Шума Кошутњак” вршиће се у складу са одредбама Решења о проглашењу

заштићеног подручја СП “Шума Кошутњак”, просторно-планске и урбанистичке документације.

Заштита флоре и фауне

Заштита флоре и фауне је један од приоритетних задатака управљача, која ће се планирати годишњим програмима управљања. Посебан акценат биће на снимању постојећег стања флоре и фауне, првенствено строго заштићених и заштићених врста (у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива), континуираном праћењу и унапређењу.

Пројекти ће се спроводити у сарадњи са релевантним научним институцијама (Завод за заштиту природе Србије, Министарство заштите животне средине, Шумарски факултет, Биолошки факултет и др.) са обавезом достављања извештаја о активностима и резултатима пројеката Заводу за заштиту природе Србије.

У циљу очувања и унапређења посебних природних вредности подручја спроводиће се конкретне мере којима ће се заштитити врсте које су угрожене и заштићене на основу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр.5/10, 47/11, 32/16 и 98/16).

У циљу заштите фауне водоземаца и гмизаваца, неопходно је:

- наставити са истраживањима, и проширити их на популациона – еколошка;
- очувати постојећа станишта, обезбедити воду мањим воденим површинама;
- посебне зоне заштите видно обележити;
- организовати предавања у циљу едукације становништва;
- успоставити континуирани мониторинг.

У циљу заштите фауне птица, неопходно је:

- спровести и одређене мере на смањењу присутности људи у појединим деловима кроз обележавање стаза и спречавања пролаза кроз поједине, мање и јасно одређене делове;
- спречити подизање вештачких састојина и уношење алохтоних врста дрвећа, а у постојећим шумским стаништима прилагодити њихово одржавање потребама заштите природе (очување спратовности, очување старих стабала);
- наставити са истраживањима и успоставити континуирани мониторинг.

У циљу заштите фауне сисара, неопходно је:

- очување „неуређених“ шумских комплекса, територијално максимално компактних и нефрагментисаних, први предуслов за ефикасну заштиту постојеће фауне сисара;
- очување природних травних станишта и неуређених ливада, прогала и станишта екотонског карактера;
- спровести систематски и дугорочни мониторинг фауне сисара.

За све природне вредности, чије је очување од посебног значаја, потребно је планирати изразу базе података која би била базирана на ГИС-у.

Заштита споменика културе

Поред значајних природних вредности, Кошутњак чини и део културно историјске целине Топчидер познато као место значајних дешавања у историјском развоју за Републику Србију, које је категорисано заштитом као културно добро од изузетног значаја.

Заштита споменика културе може се једино реализовати уз помоћ надлежних институција из области заштите споменика културе, односно Завода за заштиту споменика културе Града Београд, Завода за заштиту споменика културе Републике Србије, Министарства културе, локалне самоуправе и пре свега локалног становништва које мора препознати значај очувања вредних културно-историјских споменика.

Заштита предела

Мерама просторног и урбанистичког планирања, спречавањем појава противправне изградње објеката, адекватним планирањем и доследним спровођењем радова у шумарству и пољопривреди, пажљивим еколошким лиценцирањем пројеката развоја туризма, као и ефикасним текућим одржавањем чистоће и уредности очуваће се и унапредити пејсажна обележја заштићеног подручја.

Заштита животне средине

Један од главних трајних циљева који се жели постићи успостављањем административне-правне заштите СП “Шума Кошутњак” јесте очување и унапређење стања и квалитета животне средине.

У области заштите од пожара, управљач ће сагласно Закону о заштити од пожара и Закону о ванредним ситуацијама, урадити неопходна планска документа, предузимати превентивне мере у области заштите шума од пожара и унапређивати сарадњу са МУП Србије, Сектором за ванредне ситуације, Одељењем за ватрогасно-спасилачке јединице. ЈП „Србијашуме“ сагласно Закону о шумама, као управљач државним шумама урадило је Планове заштите шума од пожара, којим су дефинисане превентивне мере заштите од пожара, материјално-техничко опремање за брзо и ефикасно гашење шумских пожара, оперативни планови и карте за потребе организовања акција гашења шумских пожара.

Промоција и презентација вредности и значаја СП “Шума Кошутњак”

Управљач ће самостално и у сарадњи са научно-истраживачким институцијама, невладиним организацијама, еколошким организацијама, школама, факултетима и др. промовисти вредности заштићеног подручја.

Активности на одржавању базе података

Јединствена база података која је успостављена за сва подручја чији је управљач ЈП „Србијашуме“, садржи и податке везане за функцију управљања, коришћења и мониторинга биодиверзитета. Управљач ће вршити активности на ажурирању базе података.

**7. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ
НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ
РАДА СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада у СП „Шума Кошутњак“ су:

- дефинисање метода и начина спровођења мониторинга биодиверзитета;
- истраживање утицаја климе на биодиверзитет подручја СП „Шума Кошутњак“;
- очување и унапређење стања шумских екосистема (укључити анализу стања и израду програма газдовања шумама, праћење процеса сушења шума, праћење здравственог стања шума, дефинисање фактора угрожавања и изналагање мера за њихово елиминисање или ублажавање, дефинисање превентивних и других противпожарних мера и др.);
- развој стратешке сарадње са научно-истраживачким и стручним установама;
- обезбеђење подршке (финансијске, логистичке) научном сектору за истраживачке програме на подручју СП „Шума Кошутњак“;
- развој стратешке сарадње са образовним установама (школе и универзитети);
- едукација локалног становништва у области заштите природних и створених вредности СП „Шума Кошутњак“;
- подизање нивоа свести локалне заједнице у циљу очувања биодиверзитета СП „Шума Кошутњак“;
- едукација локалног становништва у вези значаја очувања културних добара;
- едукација локалног становништва у области туризма;
- едукација свих популација корисника СП „Шума Кошутњак“ у области спровођења прописаних режима заштите;
- едукација локалног становништва у области одрживог управљања отпадом.

**8. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ
КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ,
РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Решењем о проглашењу заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“ дефинисан је двостепени режим заштите којим је регулисан начин и степен заштите коришћења, уређења и унапређења заштићеног подручја.

На подручју СП „Шума Кошутњак“, планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу су:

- контрола и обнављање граница заштићеног подручја;
- постављање и обнављање информативних табли, у циљу презентације подручја;
- вођење евиденције о коришћењу природних ресурса (земљиште, шума и сл.);
- неговање и унапређење уредности, чистоће, амбијенталне разноврсности и лепоте предеоног лика и високог квалитета чинилаца животне средине;
- праћење стања (мониторинг), очување и увећање разноврсности аутохтоног живог света, посебно ретких и у другом погледу значајних биљних и животињских врста, њихових популација и станишта;
- идентификација подручја на којима је потребно спровести ревитализацију природних станишта и израда планова за те активности;
- одрживи развој шумарства кроз примену мера у газдовању шумама којима се осигурава умерено повећање површина под шумским екосистемима и побољшање њихове структуре и здравственог стања, посебно у погледу заступљености виших узгојних типова и већих дебљинских разреда, количине и квалитета дрвне масе, разноврсности и аутохтоности флористичко-дендролошког састава;
- ограничено коришћење гљива, биљних и животињских врста чије су сакупљање и промет под контролом;
- изградња, инфраструктурно опремање и уређење простора за потребе рекреације и туризма, образовног и научног рада (редовно одржавање пешачких стаза и трим стаза, одржавање постојећих и постављање нових мобилијара и др.);
- одрживо коришћење вода и водних објеката;
- одржавање јавних и шумских путева;
- уређење и одржавање постојећих културних добара, јавних, службених, привредних и других објеката;
- рекултивација и санација деградираног земљишта;
- рационално и контролисано коришћење природних и створених ресурса;
- научно истраживачки и образовни рад ;
- едукација о значају и потреби заштите природне и животне средине;
- развој сарадње са локалним становништвом;
- популаризација заштите природе и животне средине.

За све активности и радове у заштићеном подручју неопходно је прибављање решења о условима заштите природе, у складу са чл. 9. и 57. Закона о заштити природе.

**9. ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ
НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА У
СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Решењем о проглашењу заштићеног подручја Споменика природе „Шума Кошутњак“, због значајних просторних функција и биоеколошких вредности комплекса под шумском вегетацијом и ради очувања станишта разноврсне фауне сисара, птица, инсеката, гмизаваца и водоземаца, као и објеката геолошког наслеђа који имају карактер природних реткости и велики значај за проучавање геолошке историје Београда, установљавају се два режима заштите и то режим заштите II степена на површини 3,48 ha и режим заштите III степена на површини 261 ha 77 ar 98 m².

На заштићеном подручју са установљеним режимом заштите II степена **забрањују се** сви радови и активности који су овим решењем забрањени у делу заштићеног подручја са установљеним режимом заштите III степена, као и:

- неконтролисани улазак посетилаца;
- активности које на било који начин могу да угрозе или униште станиште храста лужњака, граба, цера и липе;
- коришћење и уништавање мртвог дрвета;
- уношење инвазивних и алохтоних биљних и животињских врста.

На делу заштићеног подручја са установљеним режимом заштите III степена **забрањује се**:

- промена намене површина;
- изградња индустријских, инфраструктурних, привредних, хидротехничких и других објеката који могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, карактера и лепоте предела и његове околине;
- извођење радова којима се могу нарушити и погоршати одлике биолошке, геолошке и предеоне разноврсности заштићеног подручја;
- радови којима се нарушавају морфолошке и хидролошке карактеристике терена, осим у циљу побољшања хидролошких и еколошких услова станишта;
- оштећивање и угрожавање објеката културног наслеђа;
- извођење интервенција на објектима који представљају културно-историјско наслеђе без услова надлежних служби заштите;
- заклањање вредних, односно значајних визура;
- формирање депонија, одлагање или привремено складиштење комуналног, индустријског и других врста отпада;
- бацање отпадака ван места обележених за ту намену;
- уништавање и сакупљање биљних и животињских врста које су обухваћене важећим актима заштите дивљих врста биљака, животиња и гљива;
- уништавање шумских комплекса, уништавање или угрожавање природних станишта и кресање лисника;
- узнемиравање врста и јединки фауне и сакупљање њихових јаја;
- уношење инвазивних и алохтоних врста флоре и фауне;
- лов;

- улазак возила у шуму и кретање шумским путевима, изузев за обављање шумарских радова и за посебно утврђене службене сврхе;
- паркирање возила ван места обележених за ту намену;
- ложење ватре и камповање ван места предвиђених за ту намену;
- коришћење простора, посебно шуме, у мери и на начин који деградира предеоне карактеристике заштићеног подручја;
- чиста сеча и крчење шуме;
- одлагање посечене дрвне масе у шуми и поред саобраћајница;
- крчење вегетације и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке водне ерозије и неповољне промене предела;
- чишћење шуме сечом жбунастог растиња које је значајно за фауну;
- исушивање влажних локалитета;
- уништавање, убијање, узнемиравање, растеривање и хватање свих врста које се налазе на европској и светској Црвеној листи (IUCN) или на листама међународно значајних врста;
- уништавање дивљих врста биљака и животиња које су у складу са законом строго заштићене и заштићене врсте;
- растеривање, хватање и узнемиравање свих животињских врста;
- постављање билборда или других објеката рекламног оглашавања;
- други радови и активности који могу неповољно да утичу на природне и створене вредности заштићеног подручја;
- одржавање масовних окупљања, манифестација, организовање снимања без претходно прибављене сагласности надлежних служби;
- уношење јаких извора светлости током ноћи који ремете дневно/ноћни ритам фауне;
- уношење разгласних уређаја којима би се преплашиле животињске врсте.

У зонама објеката геонаслеђа на заштићеном подручју са установљеним режимом заштите III степена **забрањује се:**

- извођење било каквих радова или интервенција којима се уништавају или оштећују фосилни остаци у профилу/вертикалном одсеку површинског копа;
- извођење било каквих радова или интервенција којима се мења изглед или смањује видна површина профила/вертикалног одсека површинског копа;
- извођење било каквих грађевинских радова, осим партерног уређења у циљу презентације и популаризације;
- подизање било каквих трајних или монтажних објеката између горње ивице профила/површинског копа и границе зоне објеката геонаслеђа;
- зазиђивање или укопавање на видним деловима одсека;
- свако раскопавање или укопавање у земљиште на највишим котама које може да изазове померање педолошког слоја.

Посебна ограничења у оквиру установљеног режима заштите III степена односе се на активности које **могу бити одобрене** и спроведене под условом да су

планирани радови и капацитети усклађени са концептом заштите и развоја заштићеног подручја и то:

- примену узгојних радова којима се, конверзијом и реконструкцијом, обезбеђује превођење изданаčkih природних састојина у високи облик;
- узгојне захвате у изданаčким храстовим шумама у виду индиректне конверзије и у дужем раздобљу од прописане опходње, при чему се комбинује вештачко уношење семена или садница сладуна и племенитих лишћара ради поправљања смеше и повећања еколошких, естетских и других вредности шуме;
- узгојне мере којима се поспешује биолошка и естетска разноврсност;
- изградњу нових или реконструкцију постојећих објеката и проширивање саобраћајница;
- извођење интервенција на постојећим објектима и елементима инфраструктуре;
- изградњу и опремање објеката инфраструктуре у циљу уређења и презентације природног добра;
- трајно, рационално и контролисано вишенаменско коришћење простора, сходно дефинисаној основној намени;
- спровођење радова на уклањању свих помоћних, монтажних или зиданих објеката који су бесправно подигнути;
- коришћење простора за рекреацију (активну и пасивну) у зонама предвиђеним за рекреацију и излете, укључујући шумске пешачке стазе;
- извођење радова и активности у складу са циљевима газдовања, плановима газдовања, као и плановима заштите шума;
- каптирање водоизворишта и експлоатација било које врсте минералних сировина;
- уношење (садња) четинарског дрвећа и других врста страних за дивљи биљни и животињски свет регије;
- брање, односно сакупљање биљака, шумских плодова, гљива у складу са важећим актима о контроли коришћења и промета дивље флоре;
- редуковање жбунасте и приземне вегетације тамо где је то неопходно у циљу ревитализације аутохтоне вегетације или реализације спортско-рекреативних и осталих функција;
- спровођење мера неге састојина у циљу враћања аутохтоности шуме, поправке и унапређења стања састојина;
- замену алохтоних врста аутохтоним, нарочито оним биљним врстама чијим плодовима се хране птице и друге животињске врсте;
- успостављање шумског реда након извршене сече;
- остављање оборених и шупљих стабала у шуми ван простора намењеног спорту и рекреацији;
- употребу хемијских средстава за заштиту биља уз претходно прибављену сагласност министарства надлежног за послове заштите природе;
- различите видове коришћења простора на начин којим се чувају његове природне вредности;
- табли обавештења о заштићеном подручју;

- постављање образовно-информативних табли;
- обнављање и уређење постојећих пешачких стаза и осталих прилаза у складу са природним амбијентом;
- уређење бицикличких стаза;
- уређење простора намењеног мирним и активним видовима рекреације уз постављање мобилијара и реквизита који стилски одговарају постојећим елементима мобилијара;
- ложење ватре на местима одређеним за ту намену;
- осветљење појединих делова простора;
- постављање табли упозорења и забране паљења ватре, у циљу превентивне противпожарне заштите.

У зонама објеката геонаслеђа на заштићеном подручју са установљеним режимом заштите III степена, радови **се ограничавају** на:

- извођење инжењерско-техничких радова на санацији косина одсека/напуштеног површинског копа, у циљу фиксирања нестабилних делова одсека и друге радове на стабилизацији и заштити од ерозије, а према одговарајућој стручно-техничкој документацији;
- чишћење одсека/профила напуштеног површинског копа од вегетације, скидање деградираних слојева и њихова импрегнација посебним масама, уколико не доводе до промене изгледа и структуре;
- извођење истражних радова, узимање узорака и друге активности, ради даљих истраживања, анализе и презентације заштићеног подручја;
- постављање ознака или других елемената ако су у функцији презентације и/или указивање на поједине сегмента на објекту геолошког наслеђа (карактеристични пресеци и др.);
- уређење партерних делова, укључујући и нивелацију на основу посебног плана, односно пројекта уређења;
- постављање сигурносних ограда у оквиру комплекса, по потреби, на ивици одсека и ивици парцела у заштитној зони;
- извођење свих инжењерско-геолошких и других радова на санацији дела одсека и друге радове на заштити од ерозије за локалитете Профил код Ковнице новца I и II уз Пионирску улицу, а у функцији колског саобраћаја.

**10. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ
ВРЕДНОСТИ СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Програмске активности у овој области конципиране су тако да се врши позитиван утицај на стварање представе о значају природних и културних вредности које треба да се популаришу и да кроз презентације дају конкретне информације, а самим тим утичу и на интересовање посетилаца.

Презентација и популаризација ће се остваривати кроз следеће активности :

- одржавање и унапређење интернет презентације;
- израду публикације која ће бити доступна локалној самоуправи, корисницима и посетиоцима СП „Шума Кошутњак“;
- израду прикладних тематских флајера и лифлета који ће бити доступни великом броју корисника и посетиоца СП „Шума Кошутњак“;
- организовање и учешће у различитим акцијама посвећеним шуми Кошутњак, а поводом обележавања Светског дана вода, Светског дана шума, Светског дана заштите биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Европске недеље шума, Светског дана туризма и др.;
- одржавање радионица по општинама са циљем представљања планираних активности од стране управљача;
- обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту и одрживи развој СП „Шума Кошутњак“;
- обезбеђење доступности аката које доноси управљач, као што су Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби СП „Шума Кошутњак“, Одлука о накнадама за коришћење природних вредности и услуга СП „Шума Кошутњак“ и др.
- организовање презентације о значају СП „Шума Кошутњак“ за ученике основних и средњих школа као и за студенте;
- организовање трибина и округлих столова посвећених одређеним проблемима везаним за заштиту, уређење, коришћење и одрживи развој шуме Кошутњак;
- снимање и приказивање пропагандних филмова о вредностима СП „Шума Кошутњак“ у сарадњи са локалним становништвом, локалном самоуправом и локалним, регионалним и националним ТВ медијима и др.
- промоција вредности у Центрима за посетиоце и информативним центрима;
- промоција вредности кроз учешће у пројектима са Невладиним организацијама;
- формирање водичке службе.

**11. СТУДИЈСКА (ИСТРАЖИВАЧКА), ПРОГРАМСКА,
ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА
ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ НА
ЗАШТИТИ, ОЧУВАЊУ, УНАПРЕЂЕЊУ И ОДРЖИВОМ
РАЗВОЈУ СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Законом о заштити природе детаљно су дефинисане обавезе управљача по питању документације која се односи на заштићено подручје. То су пре свега:

- План управљања заштићеним подручјем (као плански документ који се доноси на десет година);
- Извештај о остваривању плана управљања заштићеним подручјем;
- Годишњи програм управљања заштићеним подручјем којим се реализује план управљања за одређену годину (и то као део производно-финансијског плана преузећа);
- Извештај о остваривању годишњег програма управљања заштићеним подручјем;
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби за заштићено подручје;
- Правилник о накнадама за коришћење природних вредности и услуга заштићеног подручја.

Студијска, програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на:

1. **заштити посебних природних вредности:** израда програма и пројеката заштите природних вредности Споменика природе „Шума Кошутњак“, измене и допуне планских аката (шумска основа);
2. **заштити културних добара:** израда програма заштите културних добара на подручју СП „Шума Кошутњак“ у сарадњи са надлежним институцијама;
3. **заштити и коришћењу обновљивих природних ресурса:** израда програма и планских аката којима се регулише коришћење обновљивих природних ресурса;
4. **мониторингу флоре и фауне:** израда програма којим ће се разрадити систем праћења стања, прикупљање и обрада података о флори и фауни на подручју СП „Шума Кошутњак“;
5. **уређењу СП „Шума Кошутњак“:** израда пројеката и програма у складу са Решењем о проглашењу заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“;
6. **презентацији СП „Шума Кошутњак“:** сарадња са локалним становништвом и другим корисницима кроз израду разних програма и пројеката презентације и популаризације заштићеног подручја.

**12. САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И
ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА
НЕПОКРЕТНОСТИ НА ПОДРУЧЈУ СП „ШУМА
КОШУТЊАК“**

Повољан географски положај, климатске, геоморфолошке, геолошке, хидрогеолошке, педолошке одлике и богатство флоре и фауне у интеракцији са културно-историјским развојем, издвајају шуму Кошутњак као посебну просторну целину Београда.

Објекти геолошког наслеђа имају карактер правих природних реткости и велики значај за реконструкцију геолошке историје Београда.

Очувани комплекси под шумском вегетацијом и са мањим степеном човекових интервенција, представљају изузетне локалитете у Београду и околини, значајне за очување разноврсности сисара, фауне птица, фауне гмизаваца и водоземаца, фауне инсеката.

Положајем у зони потпуне урбане изграђености, представља важну тачку система зеленила града, а својим културно-историјским и естетско-визуелним карактеристикама доприноси унапређењу урбаног предела. Изузетну вредност имају визуре и визурни продори са којих се истовремено сагледава Београд са обе стране реке, као и оне са којих се сагледавају источни, југоисточни и јужни потези града све до Авале.

Обзиром на претходно поменуте вредносне карактеристике, Шумско газдинство "Београд" као управљач овог заштићеног подручја предвиђа тешњу и активнију сарадњу са локалним самоуправама, локалним становништвом и другим корисницима подручја СП „Шума Кошутњак“.

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме” ће, као управљач заштићеног подручја, покренути следеће активности:

- Организовање и учешће у различитим акцијама поводом обележавања Светског дана вода, Светског дана биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Светског дана туризма, Дана заштите природе и др.;
- Едукација локалног становништва у области заштите животне средине и подизање нивоа свести локалне заједнице у циљу очувања природних вредности заштићеног подручја и животне средине уопште. У оквиру ових активности планира се: одржавање радионица и предавања за старије становнике, едукативни програми за узраст деце из локалних осмогодишњих школа, успостављање мреже волонтера за послове у вези чишћења, мониторинга;
- Родршка активностима локалног становништва, које су у корист очувања природних вредности заштићеног подручја.

Основни циљ успостављања односа јесте заштита природних и створених вредности, поштовање одређених режима заштите и коришћења и стварање услова за бољи развој подручја у функцији заштите

У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима:

- Градом Београдом
- сарадња са Општинама
- сарадња са надлежним Министарствима
- програмска сарадња са стручним установама (Завод за заштиту природе Србије, Шумарски и др. факултети, Институту и др.)

- програмска сарадња са другим управљачима заштићених подручја у Србији
- програмска сарадња са еколошким покретима, извиђачима, младим истраживачима и другим заинтересованим невладиним организацијама.

У току израде планског документа управљач је укључио заинтересоване стране у израду истог и очекује повратне информације у виду мишљења, предлога и примедби, како би ово заштићено подручје заједно очували и унапредили.

Истовремено ће се спроводити и анкета која ће нам дати јаснију слику о потребама посетилаца у Кошутњаку.

**13. ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА
УПРАВЉАЊА СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Јавно предузеће „Србијашуме“, Шумско газдинство „Београд“ као управљач заштићеног подручја, План управљања СП „Шума Кошутњак“ за период 2025 - 2034. године, конципирало је према захтевима и задацима које треба да оствари сагласно Решењу о проглашењу заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“.

План управљања СП „Шума Кошутњак“ за период 2025 - 2034. године остварује се кроз Годишње програме управљања којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, материјално-финансијски и организациони услови њиховог извршења.

Планиране задатке можемо груписати у 4 групе и то:

- 1. Трајни задаци:** чување, обезбеђење унутрашњег реда у СП „Шума Кошутњак“, обележавање, одржавање и уређење, мониторинг природних вредности, научноистраживачки и образовни рад, промоција и презентација темељних вредности заштићеног подручја.
- 2. Хитни задаци:** израда планских и управљачких докумената, основа и планова из области шумарства; даље опремање и едукација чуварске службе; успостављања еколошке мреже и мониторинга и др.
- 3. Приоритетни задаци:** идентификација граница на терену; радови на бази података; уређење локалитета за посетиоце СП „Шума Кошутњак“; успостављање сарадње са локалним становништвом, локалном самоуправом, планинарским друштвима и другим корисницима заштићеног подручја; спровођење образовно-промотивних активности, организовање предавања за различите интересне и узрастне групе, промовисање путем медија уз истицање постигнутих резултата у заштити и истраживању природних вредности заштићеног подручја, али и на проблемима који прате заштиту.
- 4. Одложени задаци:** су задаци који ће се извршавати у дужем временском периоду, у области одржавања и унапређења СП „Шума Кошутњак“.

План управљања СП „Шума Кошутњак“ конципан је по планираним видовима радова који се могу груписати у:

- 1. Чување и надзор СП „Шума Кошутњак“ што обухвата:**
 - Организовање Службе заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја СП „Шума Кошутњак“ и чуварске службе сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја (*субјект:* управљач уз финансијску подршку Града Београда - Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; *динамика:* 2025 – 2034. године).
- 2. Израда планских докумената и аката која обухвата израду:**
 - Плана управљања СП „Шума Кошутњак“ (*субјект:* управљач; *динамика:* 2024. године и у 2034. години за наредни плански период);

- Извештај о остваривању плана управљања за десетогодишњи период (*субјект*: управљач; *динамика*: 2024. године и у 2034. години за наредни плански период);
- Годишњи програм управљања СП „Шума Кошутњак“ (*субјект*: управљач; *динамика*: сваке године се ради и то до 15. новембра текуће за наредну годину уз обавезу доставе организационој јединици Градске управе надлежне за заштиту животне средине на давање сагласности);
- Извештај о остварењу годишњег програма управљања СП “Шума Кошутњак” (*субјект*: управљач; *динамика*: сваке године се ради и то до 15. децембра текуће за наредну годину уз обавезу доставе организационој јединици Градске управе надлежне за заштиту животне средине);
- Измене и допуне Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби и Одлуке о накнадама за коришћење заштићеног подручја ако зато буде потребе (*субјект*: управљач);

3. Научно-истраживачки и образовни пројекти СП “Шума Кошутњак” који обухватају израду програма и пројеката из области:

- заштите и унапређења културних добара;
- заштите и унапређења геонаслеђа;
- туристичке валоризације;
- управљања отпадом;
- мониторинга биљних и животињских врста;
- стратешких процена утицаја на животну средину;
- процене утицаја на животну средину и др.

(*субјект*: управљач, локална самоуправа, невладине организације, институти, факултети и др., уз финансијску подршку Града Београда-Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишим програмима управљања; *динамика*: 2025.–2034. године).

4. Обележавање и обнављање граница СП „Шума Кошутњак“ што обухвата:

- Обележавање спољне границе СП „Шума Кошутњак“, границе режима заштите другог степена, постављање ознака-табли је урађено по доношењу Решења. У будућности, по потреби, обнављати границе и мењати оштећене ознаке (*субјект*: управљач уз финансијску подршку Града Београда-Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишим програмима управљања; *динамика*: 2025.–2034. године).

5. Мониторинг и заштита флоре и фауне што обухвата:

- инвентаризација и картирање флоре и фауне тј. њихових специфичних станишта, картирање биотопа ретких врста, просторна

идентификацији локалитета са специфичном флором и фауном, искључивање тих површина из одређених видова коришћења, разрада директних мера заштите, изградња хранилишта, кућица за птице и сл.

- истраживање и картирање врста од националног и међународног значаја;
- картирање и очување стабала на којима су евидентиране природне дупље и шупљине значајне за гнежђење птица дупљашица;
- борбу против инвазивних биљних врста (багремац, кисело дрво, амерички јасен и др.) као и врста идентификованих алергена, кроз израду акционих планова у сарадњи са локалним становништвом, образовним и невладиним организацијама;
- формирање базе података строго заштићених и заштићених врста флоре, фауне и гљива;
- разрада директних мера заштите, изградња хранилишта, кућица за птице и сл.;

(*субјект*: управљач уз финансијску подршку Града Београда-Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишним програмима управљања; *динамика*: 2025.– 2034. године).

6. Праћење стања, нега и заштита шума што обухвата:

- Примена мера у газдовању шумама којима се осигурава умерено повећање површина под шумским екосистемима и побољшање њихове структуре и здравственог стања, посебно у погледу заступљености виших узгојних типова и већих дебљинских разреда, количине и квалитета дрвне масе, разноврсности и аутохтоности флористичко-дендролошког састава;
- мере гајења и заштите шума;
- картирање, праћење стања и преузимање неопходних мера заштите типова станишта који су евидентирани на простору заштићеног подручја: шуме беле липе (*Tilia argentea*), цера (*Quercus cerris*), медунца (*Quercus pubescens*), китњака (*Quercus petraea*), лужњака (*Quercus robur*), сладуна (*Quercus farnetto*), граба (*Carpinus betulus*) и црног јасена (*Fraxinus ornus*);

(*субјект*: управљач уз финансијску подршку Града Београда-Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишним програмима управљања; *динамика*: 2025.– 2034. године);

7. Мере уређења СП „Шума Кошутњак“ што обухвата:

- Постављање путоказа, надстрешница, клупа и столова, корпи за отпатке и др.;
- израду и постављање ложишта за пикник;
- уређење и обележавање пешачких и бициклистичких стаза;
- уклањање непожељне вегетације на излетничким површинама и уређење излетишта;

- формирање едукативних кружних пешачких стаза опремљених са таблама које садрже опис врста и њихових станишта, чије трасе у највећој могућој мери треба да прате постојеће путеве и стазе, као део активности којим би се промовисале природне вредности заштићеног подручја;
- формирање и уређење арборетума;
- уређење појединих локација за приступ особа са посебним потребама;
- уклањање комуналног отпада;
- санација постојећих грађевинских објеката за потребе управљача и корисника;
- изградња, санација и уређење чесми;
- постављање инфо пулта и остале радове.
(*субјект*: управљач уз финансијску подршку Града Београда-Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишним програмима управљања; *динамика*: 2025.– 2034. године).

8. Популаризација и презентација СП “Шума Кошутњак” што обухвата:

- штампање флајера, лифлета, публикација и сл.;
- израду WEB презентације;
- израда сувенира;
- јачање сарадње са локалним становништвом, корисницима простора, стручним и научним установама и невладиним организацијама, које се баве истраживањем и заштитом природе;
- активно укључивање локалног становништва, београдских основних и средњих школа и других корисника у процес управљања заштићеним подручјем ради унапређења управљања заштићеним подручјем кроз едукацију, заједничко решавање проблема, предузимање различитих акција, организовање промотивних манифестација и сл.;
- израда рекламног и едукативних материјала (кесе, фасцикле, блокови, календари, разгледнице и сл.);
(*субјект*: управљач у сарадњи са локалном самоуправом уз финансијску подршку Града Београда-Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишним програмима управљања; *динамика*: 2025.– 2034. године);

9. Остали радови који обухватају:

- набавку алата и средстава за рад на одржавању;
- набавку опреме, униформи, личних заштитних средстава;
- одржавање базе података ЗПД и др.;
(*субјект*: управљач и уз финансијску подршку Града Београда-Секретаријат за заштиту животне средине што ће се прецизирати Годишним програмима управљања; *динамика*: 2025 – 2034. године).

Предлог просторно-функционалног уређења заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“

Природно добро „Шума Кошутњак“ проглашава се заштићеним због значајних просторних функција и биоеколошких вредности комплекса под шумском вегетацијом и ради очувања станишта разноврсне фауне сисара, птица, инсеката, гмизаваца и водоземаца, као и објеката геолошког наслеђа који имају карактер природних реткости и велики значај за проучавање геолошке историје Београда.

Укупна површина Споменика природе „Шума Кошутњак“ износи 265 ha 25 a 98 m² у државној својини.

На заштићеном подручју установљена су два режима заштите и то:

- 1) режим заштите II степена на делу заштићеног подручја који обухвата шуме храста лужњака и граба код Хајдучке чесме, у површини од 3,48 ha;
- 2) режим заштите III степена на преосталом делу заштићеног подручја, у површини од 261 ha 77 a 98 m².

У оквиру граница заштићеног подручја СП „Шума Кошутњак“, у циљу просторно-функционалног уређења, предлаже се издвајање следећих зона:

- **ЗОНА 1 - ЗОНА РЕКРЕАЦИЈЕ**
- **ЗОНА 2 - ЗОНА ШУМЕ ЗА ПАСИВАН ОДМОР**
- **ЗОНА 3 - ЗОНА ЗАШТИТНЕ ШУМЕ.**

Основни задатак зонирања је раздвајање садржаја у оквиру заштићеног подручја, делова намењених активној рекреацији и анимацији за децу од делова за пасиван одмор.

Зоне ће се издвојити на основу постојећег стања односно поштовања већ створених вредности и постојећих садржаја при чему се мора водити рачуна да радови и активности не смеју да угрозе природне и створене вредности заштићеног подручја.

ЗОНА 1 - ЗОНА РЕКРЕАЦИЈЕ

Зона рекреације је најатрактивнији део заштићеног подручја и заузима површину која се највише користи од стране посетилаца. У оквиру ове зоне налазе се различити садржаји и обављају разне активности које у мањој или већој мери представљају факторе угрожавања на подручју Кошутњака. Испресецања је и оивичена саобраћајницама, стамбеним јединицама и узурпираним површинама због чега је у Кошутњаку повећан саобраћај, а самим тим и ниво загађења ваздуха и бука, јавља се проблем дивљих депонија, а један од највећих угрожавајућих фактора је тежња за узурпацијом земљишта и изградњом на рачун шуме.

Из тог разлога у будућности треба планирати примену потпуне или селективне забране саобраћаја, постављање дрвених стубова којим би се забранили уласци аутомобилима на одређене површине (што је и реализовано у досадашњем управљању) и сл.

Поред основног и најбитнијег става о очувању и унапређењу шумског комплекса, ове површине су и са вишим степеном одржавања (редовно кошење) у односу на друге делове заштићеног подручја те се на тај начин прилагођавају за рекреацију и одмор.

Посебан акценат, у оквиру зоне 1, треба ставити на опремање парковским мобилијаром и реквизитима и то:

- дрвеним клупама са и без наслона
- гарнитурама за седење са столовима
- надстрешницама
- информативним таблама
- путоказима
- корпама за отпатке
- теретанама на отвореном
- дечјим игралиштима и сл.

Посебну пажњу треба посветити изради мобилијара и реквизита који морају бити од еколошких, природних материјала у складу са карактером заштићеног подручја.

Пошто је у овој зони прилаз ватрогасним возилима омогућен са свих страна потребно је планирати одржавање постојећих и изградњу нових камених ложишта и постављање знакова обавештења и забране ложења ватре.

Цела површина СП „Шума Кошутњак“ је испреплетена пешачким стазама које треба редовно одржавати, а дуж истих постављати клупе, корпе за отпатке, инфо табле и путоказе.

Већ постојећи терен за боћање треба одржавати и, евентуално, обогатити клупама, корпама за отпатке и сл.

У зони 1 планира се постављање дечијих игралишта, а већ постојеће игралиште треба преуредити и учинити безбедним за децу.

У близини Хајдучке чесме, постављена је летња учионица дрвене конструкције која се уклопила у постојећи амбијент, а коју је потребно редовно одржавати. Позорница је намењена за одржавање повремених тематских предавања, разних манифестација и едукација у циљу буђења свести о очувању животне средине.

Посебну природну вредност као последицу надморске висине представљају визуре са Кошутњака. Најистакнутије визуерне тачке су код ресторана „Рубин“ и код клуба „Александар“ те из тог разлога и планирамо формирање видиковаца на тим тачкама.

У неким деловима ове зоне где постоји више врста дрвећа оформити мини арборетум аутохтоних врста дрвећа

Изводиће се радови и активности планирани Основом газдовања шумама, односно радови који су у складу са циљевима газдовања, плановима газдовања, плановима заштите шума и сл.

ЗОНА 2 - ЗОНА ШУМЕ ЗА ПАСИВАН ОДМОР

Зона шуме за пасиван одмор је површина под шумом која сама по себи оставља позитиван и опуштајући утисак и представља праву оазу за миран одмор.

Зона 2 је већим делом испресецана пешачким стазама које су годинама спонтано настајале и које нису уређиване. Из тог разлога потребно их је додатно обогатити клупама за одмор, корпама за отпатке, информативним таблама и путоказима, као и целу површину ове зоне где се процени да је то потребно.

Кроз зону 2 и зону 3 пролазе стазе које су у плану да се издвоје као бицикличка стаза.

Будући да се због близине хиподрома по Кошутњаку често могу срести јахачи на коњима, издвојена је стаза за јахање коју је, у наредном планском периоду, потребно редовно одржавати.

У близини Топчидерског гробља налази се семенска састојина црвеног храста (П=0,47 ha) која се коси и у јесењем периоду сакупља жир.

У оквиру зоне 2 налази се чесма кнеза Милоша (сува чесма) која је поприлично деградирана због чега се планира реконструкција чесме и уређење простора око ње.

У претходном планском периоду уређен је простор око обележја које означава место погибије кнеза Михаила Обреновића које даље захтева редовно одржавање.

Као и у зони 1 и овде постоји могућност формирања мини арборетума аутохтоних врста дрвећа и изводиће се радови и активности планирани Основом газдовања шумама, односно радови који су у складу са циљевима газдовања, плановима газдовања, плановима заштите шума и сл.

ЗОНА 3 - ЗОНА ЗАШТИТНЕ ШУМЕ

Зона заштитне шуме представља површину која је према намени издвојена као намена 26 – заштита земљишта I степена. С обзиром на то да је, у овој зони, функција шуме заштита од ерозије земљишта, радило би се само на постављању информативних табли и изводили би се радови и активности планирани Основом газдовања шумама, односно радови који су у складу са циљевима газдовања, плановима газдовања, плановима заштите шума и сл.

У оквиру зоне 3 налази се површина у близини Хајдучке чесме за коју је, Решењем о проглашењу заштићеног подручја „Шума Кошутњак“, установљен режим заштите II степена.

Кроз зону заштитне шуме пролазе пешачке стазе па и наставак стаза из зоне 2 које би се издвојиле као бицикличка стаза док је стаза за јахање већ издвојена.

С обзиром на многа историјска дешавања, Кошутњак има велики значај за проучавање историје Београда. У плану је обележавање историјске стазе кроз Кошутњак, односно пунктова на пешачким стазама, путевима и другим местима са описом историјских догађаја.

**14. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И
МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕДПОСТАВКЕ ЗА
ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА
УПРАВЉАЊА СП „ШУМА КОШУТЊАК“**

Финансирање заштићеног подручја, према Закону о заштити природе, обезбеђује се из:

- 1.) из буџета;
- 2.) из прихода који се остварују вршењем делатности предузећа, односно организације која управља заштићеним подручјем;
- 3.) од накнада за коришћење природних вредности и услуга заштићеног подручја;
- 4.) из других извора у складу са законом.

Финансијска средства неопходна за остваривање мера и активности из Плана управљања СП „Шума Кошутњак“ обезбеђују се већим делом из буџета Града Београда, а мањим делом из прихода који се остварују вршењем делатности управљача.

Будући да се План управљања заштићеним подручјем ради за период од 10 година, тешко је предвидети трошкове за тако дуг период. Сагласно планираним активностима и задацима који треба да изврше у складу са Планом управљања за период 2025-2034. године, управљач је проценио потребна финансијска средства за реализацију плана :

1. ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА ИЗ БУЏЕТА ГРАДА БЕОГРАДА

• чување и надзор	12.250.000,00 дин
• израда планских докумената и аката	1.225.000,00 дин
• научно-истраживачки и образовни пројекти	2.450.000,00 дин
• обележавање и обнављање граница	2.450.000,00 дин
• мониторинг и заштита флоре и фауне	17.150.000,00 дин
• праћење стања, нега и заштита шума	122.500.000,00 дин
• мере уређења СП „Шума Кошутњак“	79.625.000,00 дин
• популаризација и презентација	4.900.000,00 дин
• остали радови	2.450.000,00 дин
УКУПНО	245.000.000,00 дин

2. ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА ИЗ НАКНАДА ЗА КОРИШЋЕЊЕ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

24.000.000,00 дин.

План управљања СП „Шума Кошутњак“ спроводи се Годишњим програмом који садржи:

- послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години,
- неопходна финансијска средства за реализацију Годишњег програма управљања.

На Годишњи програм управљања СП „Шума Кошутњак“ сагласност даје Секретаријат за заштиту животне средине Града Београда.

*Директор ШГ „Београд“
Владан Живадиновић, дипл. инж. шум.*

15. ЛИТЕРАТУРА

Коришћена литература:

1. Студија заштите Споменик природе Шума Кошутњак (Завод за заштиту природе Србије, 2012. година) .
2. Решење о проглашењу заштићеног подручја „Шума Кошутњак“ ("Службени лист града Београда", број 34/ од 11.04.2014.)
3. Основа газдовања шумама за Г.Ј.,„Кошутњак“ (ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Београд“).
4. Закон о шумама („Службени гласник РС“, број 30/10, 93/12 и 89/15 и 95/18.- др. закон).
5. Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, број 36/09, 88/10, 91/10- исправка, 14/16 и 95/18.- др. закон и 71/21).
6. Закон о заштити животне средине ("Службени гласник РС“, број 135/04, 36/09, 36/09.- др.закон, 72/09- др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18.- др. закон).
7. Закон о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник Републике Србије", број 135/2004 и 36/2009).
8. Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник Републике Србије", број 135/2004 и 88/2010).
9. Закон о управљању отпадом („Сл.гл.РС“, број 36/09, 88/10, 14/16, 98/18.- др.закон и 35/23).
10. Правилник о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/1992, 24/1994 и 17/1996).
11. Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Сл.гл.РС“, број 85/2009).
12. Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС“, број 31/2005, 45/2005 – исправка, 22/2007, 38/2008, 9/2010, 69/2011 и 95/2018 –др.закон).

16. КАРТА СП „ШУМА КОШУТЊАК“

